Suyarov Nodirjon Taxirovich
Namangan davlat pedagogika instituti dotsenti (PhD)

BO‘LAJAK TASVIRIY SAN’AT O‘QITUVCHILARIDA ETNIK-MADANIY KOMPETENSIYANI RIVOJLANTIRISHNING ZAMONAVIY METODLARI

DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.13909350

Annotatsiya. Ushbu maqola kelajakdagi tasviriy san’at o‘qituvchilarida etnik-madaniy kompetentsiyani rivojlantirishning zamonaviy usullarini o‘rganadi. Bu usullar o‘quv dasturiga ko‘p madaniyatli mazmunni integratsiyalash, madaniyatga mos o‘qitish usullaridan foydalanish va madaniyatlararo muloqotni rivojlantirishni o‘z ichiga oladi. Bundan tashqari, xalqaro san’at loyihalari va hamjamiyat asosidagi badiiy hamkorlik kabi tajribaviy ta’lim faoliyati turli madaniyatlarni chuqurroq tushunish uchun zarurdir. Maqola, shuningdek, raqamli vositalar va global badiiy harakatlar talabalarni turli xil madaniy ifodalar bilan bog’lash uchun platforma bo‘lib xizmat qilishi mumkinligini ko‘rib chiqadi. Ushbu yondashuvlar orqali bo‘lajak tasviriy san’at o‘qituvchilari san’atni qamrab oluvchi, madaniy jihatdan xabardor va turli xil o‘quvchilarning ehtiyojlariga javob beradigan usullarda o‘qitish uchun zarur bo‘lgan ko‘nikmalarni rivojlantirishlari mumkin.

Kalit so‘zlar: etnik-madaniy kompetentsiya, bo‘lajak o‘qituvchilar, tasviriy san’at, zamonaviy uslublar, madaniy xilma-xillik, pedagogik strategiyalar

Kirish

XXI asrda o‘qituvchilarda etnik-madaniy kompetentsiyani rivojlantirish ko‘p madaniyatli jamiyatlarda inklyuziya va o‘zaro hurmatni rag’batlantirish uchun hal qiluvchi ahamiyatga ega bo‘ldi. Tasviriy san’at o‘qituvchilari uchun bu kompetentsiya ayniqsa muhimdir, chunki san’at universal til sifatida madaniy xilma-xillikni ifodalash va madaniyatlararo tushunishni rivojlantirish uchun kuchli vosita bo‘lib xizmat qilishi mumkin. Tasviriy san’at ta’limining kelajagi o‘qituvchilarni turli madaniy kontekstlarda harakat qilish uchun tayyorlashga bog’liq bo‘lganligi sababli, bo‘lajak o‘qituvchilarda etnik-madaniy kompetentsiyani samarali rivojlantira oladigan zamonaviy strategiya va usullarni o‘rganish juda muhimdir [1].

Etnik-madaniy kompetentsiya tushunchasi

Etnik-madaniy kompetensiya shaxslarga turli xil madaniy kelib chiqishiga mansub odamlar bilan samarali muloqot qilish imkonini beruvchi bilim, ko‘nikma va munosabatlar majmuini o‘z ichiga oladi. Bo‘lajak tasviriy san’at o‘qituvchilari uchun bu kompetentsiya nafaqat turli madaniy an’analar va badiiy ifodalardan xabardor bo‘lishni, balki ushbu madaniyatlarning kengroq ijtimoiy va tarixiy kontekstlarini tushunishni ham anglatadi. O‘qituvchilar madaniy xilma-xillik nishonlanadigan va o‘quvchilar o‘zlarining madaniy o‘ziga xosliklarini san’at orqali erkin ifoda eta oladigan muhitni yarata olishlari kerak [2].

Etnik-madaniy kompetentsiyani rivojlantirishning zamonaviy usullari

Kelajakdagi tasviriy san’at o‘qituvchilariga etnik-madaniy kompetentsiyani rivojlantirishga yordam beradigan bir qancha zamonaviy usullar mavjud:

1. Ko‘p madaniyatli mazmunni o‘quv dasturiga integratsiyalash: Bo‘lajak tasviriy san’at o‘qituvchilarida etnik-madaniy kompetensiyani shakllantirishning eng samarali usullaridan biri o‘quv dasturiga ko‘p madaniyatli mavzularni kiritishdir. Bu talabalarni turli etnik guruhlarning san’ati va madaniy an’analari, jumladan, tarixiy va zamonaviy asarlar bilan tanishtirishni o‘z ichiga oladi. Turli madaniyatlarning san’atini o‘rganish orqali bo‘lajak o‘qituvchilar madaniy xilma-xillikni chuqurroq tushunishlari va o‘qitishda turli xil badiiy ifodalarni kiritishni o‘rganishlari mumkin [3].

2. Madaniy jihatdan sezgir o‘qitish usullari: Madaniy jihatdan sezgir o‘qitish pedagogik yondashuv bo‘lib, u o‘quvchilarning

madaniy kelib chiqishini tan olish va ularni o‘quv jarayoniga kiritish muhimligini ta’kidlaydi. Tasviriy san’at o‘qituvchilari uchun bu o‘quvchilarning madaniy tajribalariga mos keladigan o‘qitish strategiyalaridan foydalanishni anglatadi. Masalan, o‘qituvchilar o‘quvchilarni madaniy merosini aks ettiruvchi san’at asarlarini yaratishga undashlari yoki badiiy tushunchalarni tasvirlash uchun turli madaniyatlarning san’at namunalaridan foydalanishlari mumkin. Bu usul bo‘lajak o‘qituvchilarga turli millatdagi talabalar bilan aloqa o‘rnatish va inklyuziv ta’lim muhitini yaratish uchun zarur bo‘lgan ko‘nikmalarni rivojlantirishga yordam beradi.

3. Madaniyatlararo muloqotni rivojlantirish: Madaniyatlararo muloqot turli madaniyatlarga mansub shaxslarga o‘z tajribalari va istiqbollari haqida mazmunli suhbatlar o‘tkazish uchun imkoniyatlar yaratishni o‘z ichiga oladi [4]. Tasviriy san’at ta’limi kontekstida bunga talabalarni o‘z san’at asarlari ortidagi madaniy ta’sirlarni muhokama qilishga undash va turli madaniyatli talabalarni birlashtirgan hamkorlikdagi badiiy loyihalarni tashkil qilish orqali erishish mumkin. Madaniyatlararo muloqot orqali bo‘lajak o‘qituvchilar madaniy xilma-xillik to‘g’risida munozaralar olib borishni o‘rganishlari va o‘z o‘quvchilariga turli madaniy nuqtai nazarlarning qadrini tushunishlariga yordam berishlari mumkin [5].

4. Tajribali o‘quv faoliyati: Xalqaro san’at loyihalari, madaniy ahamiyatga ega san’at muassasalariga sayohatlar va jamoatchilik asosidagi badiiy hamkorlik kabi tajribaviy ta’lim faoliyati bo‘lajak tasviriy san’at o‘qituvchilariga turli madaniyatlar bilan bevosita muloqot qilish imkoniyatini beradi. Ushbu tajribalar o‘qituvchilarga turli xil madaniy amaliyotlar va badiiy ifodalar haqida birinchi qo‘l bilim olish imkonini beradi, bu ularning etnik-madaniy kompetentsiyasini rivojlantirishda bebaho bo‘lishi mumkin. Bundan tashqari, ushbu tadbirlarda ishtirok etish orqali bo‘lajak o‘qituvchilar madaniy o‘zaro ta’sirlarning murakkabligini qadrlashni o‘rganishlari va madaniy farqlarga sezgir tarzda san’atni o‘rgatish qobiliyatini rivojlantirishlari mumkin.

5. Raqamli asboblar va platformalardan foydalanish: Raqamli asrda bo‘lajak tasviriy san’at o‘qituvchilariga etnik-madaniy kompetentsiyani rivojlantirishga yordam beradigan ko‘plab onlayn resurslar va platformalar mavjud. Misol uchun, virtual muzey ekskursiyalari, onlayn san’at ko‘rgazmalari va madaniy artefaktlarning raqamli arxivlari butun dunyo bo‘ylab madaniy ifodalarning keng doirasiga kirish imkonini beradi. Bu vositalar o‘qituvchilarga turli badiiy an’analarni o‘rganish va ularni geografik joylashuvidan qat’i nazar, o‘z darslariga kiritish imkonini beradi. Bundan tashqari, raqamli platformalar turli madaniyatlarga mansub rassomlar va o‘qituvchilar o‘rtasidagi hamkorlikni osonlashtirishi va madaniyatlararo tushunishni yanada rivojlantirishi mumkin [6].

Qiyinchiliklar va mulohazalar

Bo‘lajak tasviriy san’at o‘qituvchilari uchun etnik-madaniy kompetentsiyani rivojlantirish muhim ahamiyatga ega bo‘lsada, bu borada qiyinchiliklar yo‘q emas. Asosiy muammolardan biri madaniy o‘zlashtirish xavfi bo‘lib, unda madaniyat elementlari ularning ahamiyatini tushunmasdan yoki hurmat qilmasdan foydalaniladi. Buning oldini olish uchun bo‘lajak o‘qituvchilar turli madaniyatlarga kamtarlik va o‘rganishga tayyorlik bilan yondashishlari muhimdir. Yana bir qiyinchilik - pedagoglarning turli madaniyatlar haqidagi bilimlarini doimiy ravishda yangilash zarurati, chunki madaniy amaliyotlar va badiiy ifodalar doimo rivojlanib boradi [7]. Nihoyat, shuni tan olish kerakki, etnik-madaniy kompetentsiyani rivojlantirish uzluksiz mulohaza yuritishni va o‘z-o‘zini anglashni talab qiladigan doimiy jarayondir.

Xulosa

Borgan sari rang-barang va o‘zaro bog‘langan dunyoda bo‘lajak tasviriy san’at o‘qituvchilarida etnik-madaniy kompetentsiyani rivojlantirish madaniy

tushunish va ta'limga inklyuziyani rivojlantirish uchun muhim ahamiyatga ega. Ko'p madaniyatli mazmunni o'quv dasturiga integratsiyalashgan holda, madaniyatlararo javob beradigan o'qitish usullaridan foydalanish, madaniyatlararo muloqotni targ'ib qilish va tajribaviy ta'lim faoliyati bilan shug'ullanish orqali bo'lajak o'qituvchilar san'atni inklyuziv va madaniy jihatdan xabardor bo'lgan usullarda o'rgatish uchun zarur bo'lgan ko'nikmalarni rivojlantirishlari mumkin.[8] Bundan tashqari, raqamli vositalar va global hamkorlik o'qituvchilarga turli madaniyatlar bilan muloqot qilish va turli badiiy an'analar haqidagi bilimlarini kengaytirish uchun yangi imkoniyatlar yaratadi. Ushbu zamonaviy usullar orqali bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilari o'z sinflarida madaniy xilma-xillik va inklyuziyani rivojlantirishda etakchi bo'lishlari mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Афанасьева А. Б. Формирование этнокультурной компетентности в системе высшего педагогического образования //Известия Российского государственного педагогического университета им. АИ Герцена. – 2007. – Т. 8. – №. 30. – С. 77-89.

2. Банников В. Н. Профессиональное становление будущего учителя изобразительного искусства //ВН Банников.–2009.–39 с. – 2009.

3. Непомнящая Г. Н. Педагогические условия подготовки будущего учителя к воспитанию духовности школьников на основе этнокультурной компетентности : дис. – Амурский гуманитарно-педагогический государственный университет, 2006.

4. Мартынов В. В., Мартынова Н. В. ФОРМИРОВАНИЕ ЭТНОКУЛЬТУРНЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ-ХУДОЖНИКОВ В ПРОЦЕССЕ ПРОЕКТНО-ТВОРЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ВУЗЕ. ОПЫТ РЕАЛИЗАЦИИ ЭТНОКУЛЬТУРНОГО ПРОЕКТА" ЗАГАДКИ ДРЕВНЕГО ПРИАМУРЬЯ" //The scientific heritage. – 2020. – №. 47-5. – С. 44-51.

5. Абдуллина Л. Б. и др. ПОДГОТОВКА БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ К РЕШЕНИЮ ЗАДАЧ ЭТНОКУЛЬТУРНОГО ВОСПИТАНИЯ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ //Современные проблемы науки и образования. – 2018. – №. 5. – С. 179-179.

6. Султанбаева К. И. Формирование этнокультурной компетентности будущих педагогов в процессе изучения этнопедагогики //Проблемы современного образования. – 2021. – №. 1. – С. 87-95.

7. Батчаева З. С. Формирование этнокультурной компетентности учащихся средствами изобразительного искусства народов Карачаево-Черкесии // Педагогика. Вопросы теории и практики. – 2021. – Т. 6. – №. 3. – С. 382-388.

8. Мартынова Н. В., Мартынов В. В. Из опыта формирования этнокультурных компетенций будущих педагогов-художников в процессе проектно-творческой деятельности на основе изучения народного творчества коренных малочисленных народов Приамурья // Педагогический журнал. – 2020. – Т. 10. – №. 2-1. – С. 147-159.